

это в значительной степени способствует дальнейшему развитию навыков чтения, таких как “выведение значения и использование незнакомых лексических единиц”, “понимание коммуникативной ценности (функции) предложений и высказываний”, “распознавание письменности языка” и т. д. (Grellet, 1981, p. 4-5).

Для студента, умение читать и понимать текст очень важно для получения информации, содержащейся в тексте. Поэтому повышение качества понимания прочитанного студентами необходимо не только для того, чтобы помочь в изучении английского языка, но и для повышения качества общих знаний студентов.

Понимание прочитанного само по себе является продвинутым уровнем навыков чтения - это более высокий уровень навыков чтения. Студенты должны уметь использовать свои когнитивные навыки, чтобы понять взаимосвязанные условия между письменным и устным общением, где в основном эти типы общения отличаются друг от друга.

При чтении художественных текстов очень важно взаимодействие между читателем и текстом, личные интерпретации и анализ литературы основаны не только на текстовых элементах, но и на личных взглядах, переживаниях и чувствах читателя. Изучение литературы позволяет студентам построить свою собственную интерпретацию и восприятие в соответствии с собственным опытом, критически мысля и сравнивая и противопоставляя две разные культуры. Использование литературных произведений на занятиях, имеет ряд позитивных преимуществ, так как содействует лучшему восприятию иноязычной речи, развивая творческие навыки и более высокий уровень владения иностранным языком. Изучая аутентичный материал с ее богатым потенциалом, учащиеся сталкиваются с оригинальным языком носителей, ощущая культуру различных народов мира.

Использование нетрадиционных методов чтения на основе различных литературных жанров несомненно повысит мотивацию учащихся и эффективность преподавания на высокий уровень. Использование аутентичного, не адаптированного материала на занятиях английского языка улучшит навыки чтения, и в целом положительно повлияет на развитие устной и письменной речи студентов неязыковых вузов.

Список использованной литературы:

1. Collie J., & Slater, S. 1991. Literature in the Language Classroom. (5th ed.). Glasgow: Cambridge University Press.
 2. Erkey O.R. (2005). Benefits of using short stories in the EFL context. Asian EFL Journal, 8. http://relinguistica.azc.uam.mx/no007/no07_art09.pdf. Retrieved on 20.10.2011
 3. Grellet F. 1981. Developing Reading Skills. Cambridge: Cambridge University Press.
 4. Lazar G. (2008). Literature and Language Teaching. 16th Printing. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pieper I. (2006). The teaching of literature. Intergovernmental Conference Languages of Schooling: Towards a Framework for Europe. 16-18 October 2006. Council of Europe: Strasbourg.

MUSTAQILLIK YILLARIDA AHOLIGA IJTIMOY-IQTISODIY XIZMAT KO‘RSATISH STRUKTURASINI TAKOMILLASHTIRISH

Boltayeva Mohichehra Jamshid qizi

O‘zMUNing Jizzax filiali Ijtimoiy fanlar kafedراسи katta o‘qituvchisi

Suyunov Abbos

O‘zMUNing Jizzax filiali Iqtisodiyot yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Sobiq Ittifoq tarkibidan ajralib chiqqan O'zbekiston Respublikasining Mustaqillik yillaridagi ijtimoiy-iqtisodiy hayoti haqida so'z boradi. Bunda siz mustaqillik yillarida aholining turmush darajasini yaxshilash yo'lida olib borilgan siyosat, ularga yaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy imkoniyatlar bilan tanishishingiz mumkin.

Kalit so'zlar: Mustaqillik, islohot, suverenitet, bozor iqtisodiyoti, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, xususiy mulk, YaIM, huquqiy savodxonlik.

Mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar milliy davlatchilik va suverenitetni mustahkamlash, xavfsizlik va huquq-tartibotni, davlatimiz chegaralari daxlsizligini, jamiyatda qonun ustuvorligini, inson huquq va erkinliklarini, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik muhitini ta'minlash uchun muhim poydevor bo'ldi, xalqimizning munosib hayot kechirishi, fuqarolarimizning bunyodkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlar yaratildi.

Iqtisodiyotda byurokratiyaga asoslangan boshqaruv tizimidan mutlaqo voz kechilib, bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish amalga oshirilgani va pul-kredit siyosati puxta o'rganilib, samarali olib borilgani makroiqtisodiy barqarorlikni, iqtisodiyotning yuqori sur'atlar bilan o'sishini, inflatsiyani prognoz ko'rsatkichlari darajasida saqlab qolishni ta'minladi hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, fermerlik harakatini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar va qulay sharoitlar yaratilishiga xizmat qildi.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda ulkan muvaffaqiyatlarga erishdi. Hattoki, 2008-2009 yillarda jahon miqyosida ro'y bergan moliyaviy-iqtisodiy inqiroz sharoitida ham O'zbekiston milliy iqtisodiyotining o'sish sur'atlari bo'yicha dunyo mamlakatlari ichida yuqori o'rinlarda bo'lishga erishdi. 2010-yildan buyon O'zbekiston YaIMning yillik o'sish sur'atlari 8 foizdan past bo'lmagan darajada qayd etilmoqda. Jahon hamjamiyati ekspertlari tomonidan tan olingan bu ijobiy natijalar zamirida respublikamiz ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining ulkan salohiyati hamda mamlakatimizda bozor iqtisodiyotiga o'tishning "o'zbek modeli" asosida bosqichma-bosqich ravishda amalga oshirilayotgan aniq maqsadlarga yo'naltirilgan islohotlar yotadi[3].

Qisqa vaqt ichida, O'zbekiston xalqaro savdo-iqtisodiy munosabatlarga kirishish, milliy iqtisodiyot tarkibiy tuzilishini takomillashtirish, sanoatni rivojlantirish, mamlakatning oziq-ovqat, energetika va transport xavfsizligini ta'minlash kabi murakkab vazifalar yechimiga bosqichma-bosqich, muvaffaqiyatli erishdi. Respublika YaIMning o'zgarish dinamikasida 3 ta davrni ajratish mumkin. Birinchisi, 1991-1996-yillarni o'z ichiga olib, iqtisodiy pasayish bilan tavsiflangan. Bu holat, asosan, sobiq Ittifoq ta'siridagi hududiy mehnat taqsimoti tizimi, O'zbekiston iqtisodiyoti tarmoqlari va korxonalarining boshqa respublikalarning xo'jaligi o'rtasidagi kooperatsiya aloqalarning uzilishi natijasida kelib chiqdi. 1997-2003-yillar oralig'idagi ikkinchi bosqich milliy iqtisodiyotning barqarorlashuvi va YaIM o'sishining boshlanishi davri bo'ldi. Uchinchi davr 2004-yilda boshlanib, hozirgacha davom etmoqda. Bu yillarda uchun O'zbekiston YaIMning 8,0 foizdan past bo'lmagan sur'atlar bilan o'smoqda[2].

Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida boshqaruvning bozor tamoyillari va mexanizmlarini joriy etish, qulay ishbilarmonlik muhitini shakllantirish, xususiy mulk ustuvorligini ta'minlash, xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish yo'lidagi turli xil byurokratik to'siq va g'ovlarni barataraf etish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Natijada o'tgan davr mobaynida iqtisodiyotning tarkibi tubdan o'zgardi. Shu o'rinda, agar 25 yil avval O'zbekistonda xususiy tadbirkorlik deyarli mavjud bo'lmagan bo'lsa, bugungi kunga kelib barcha xo'jalik yurituvchi sub'yektlarning 90 foizdan ortig'i - bu kichik biznes korxonalari ekanini ta'kidlash kifoya. 2000 yilda mamlakat yalpi ichki mahsulotining 31 foizi kichik biznes sohasida yaratilgan bo'lsa, 2015 yilda mazkur ko'rsatkich 56,5 foizni tashkil etdi[1].

O'zbekiston qishloq xo'jaligida ham katta o'zgarishlar ro'y berdi. Mamlakatimiz qishloq xo'jalikni rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratuvchi agroiklim resurslariga ega. Vegetasiya davrining davomiyligi, issiq va quyoshli kunlarning ko'pligi tufayli O'zbekistonda paxtachilik, bog'dorchilik, uzumchilik, sabzavotchilik, polizchilik kabi yuqori daromadli dehqonchilik

tarmoqlari intensiv ravishda rivojlanmoqda. Qishloq xo'jaligida amalga oshirilgan dastlabki islohotlarning ustuvor maqsadlari paxta yakkahokimligini tugatish, don mustaqilligiga erishish hamda xususiy fermer va dehqon xo'jaliklarini rivojlantirishdan iborat bo'lgan.

Transport tizimi rivojlanishida ham salmoqli natijalarga erishildi. Bulardan eng ahamiyatlisi respublika temiryo'l transporti tizimining bir butunligiga erishilganligidir. O'zbekiston hududi shimoli-g'arbdan janubi-sharqqa yuzlab kilometr masofaga cho'zilganligi, hamda davlat chegaralarining o'ziga xos shaklda tog' tizmalari va katta maydonli cho'llar orqali o'tganligini hisobga olsak, bu masala dolzarb strategik ahamiyatga ega ekanligiga amin bo'lamiz. Transport tizimida amalga oshirilavotgan keng qamrovli ishlar mamlakatimizning tashqi iqtisodiy aloqalarini yanada rivojlantirish borasidagi harakatlarning ajralmas qismi bo'lmoqda. Dunyoning 140 ga yaqin davlatlari bilan tashqi iqtisodiy aloqalarini yo'lga qo'yayotgan O'zbekiston Respublikasining eng muhim savdo hamkorlari qatoriga Rossiya Federatsiyasi, Xitoy, Qozog'iston, Koreya Respublikasi, Turkiya va Yevropa mamlakatlari kiradi. Transport tizimining rivojlanishi respublikamiz tashqi iqtisodiy faoliyatini yangi geografik yo'nalishlarda kengaytirishga imkoniyat beradi. Bundan tashqari, O'zbekistonda temiryo'llarni elektrlashtirish va tezyurar poyezd yo'nalishlarini barpo etish bo'yicha ham salmoqli ishlar amalga oshirildi. Jumladan, Toshkent-Samarqand yo'nalishi bo'yicha "Afrosiyob", Toshkent-Qarshi yo'nalishida "Nasaf", Toshkentdan Buxorogacha "Sharq" tezyurar poyezdlar qatnovi yo'lga qo'yildi.

Yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish yo'lida Mustaqillik davrida qator islohotlar amalga oshirildi. Yuqorida ta'kidlanganidek, yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish maqsadida bir qancha qonun va qonunosti hujjatlari qabul qilindi. Bular sirasiga "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Milliy dasturi", O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston Yoshlar Ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi hamda "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini o'rganishni tashkil etish to'g'risida"gi Farmonlari, Vazirlar Mahkamasining "Yoshlarning huquqiy ta'limini takomillashtirish kompleks dasturi to'g'risida"gi Qarori kabilarni kiritish mumkin. Bu qonun hujjatlarining ijrosi sifatida qator amaliy ishlar qilinmoqda.

Mustaqillik yillarida kuchli ijtimoiy siyosat yuritish, sog'liqni saqlash tizimini kompleks isloh qilish va uning infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli chora – tadbirlarning amalga oshirilishi natijasida aholining o'rtacha umr ko'rishi 67,2 yoshdan 73,1 yoshga uzaydi, onalar va chaqaloqlar o'limining barqaror ravishda uch baravardan ortiq kamayishiga erishildi. Shu davrda aholi jon boshiga real pul daromadlarini, avvalo, xususiy mulk va tadbirkorlik faoliyatidan olinadigan daromadlar evaziga 3,7 barobar oshirish ta'minlandi[4]. Ayni paytda xususiy mulk va tadbirkorlik faoliyatidan olinadigan daromadlar aholi umumiy daromadining 47 foizini tashkil etmoqda. Daromadlarning oshishi bilan bir qatorda aholining iste'mol xarajatlari tarkibida ham sifat o'zgarishlari ro'y berdi, jon boshiga o'rtacha go'sht, sut, sabzavotlar, kartoshka, mevalar kabi muhim oziq-ovqat mahsulotlarini iste'mol qilish ko'paydi. Sifatli nooziq-ovqat tovarlaridan foydalanish, ayniqsa, murakkab maishiy texnika, kompyuterlar, avtomobillar, shuningdek, turli xizmatlar bilan ta'minlanganlik darajasi ham o'sdi. Bunga o'tgan yillar davomida keng turdagi iste'mol tovarlarini o'zimizda ishlab chiqarish va maishiy xizmatlarni tashkil etish, ya'ni ularni tegishli ravishda 4,7 va 8,3 barobarga oshirish hisobiga erishildi[5].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Рашидова, Ф. Ш. "Роль женского предпринимательства в развитии и процветании государства." *Научный вестник СамГУ. Серия "Гуманитарные науки"* 4 (80) (2013): 18.
2. Rashidova F. S. Growth of small business and private entrepreneurship at a new strategic stage of development //International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – T. 24. – №. 5. – С. 2473-2479.

3. Рашидова Ф. Ш. Иностранные Инвестиции В Развитии Предпринимательства–Как важный фактор формирования среднего класса в Узбекистане //Central asian journal of social sciences and history. – 2021. – Т. 2. – №. 10. – С. 76-86.

4. <https://mineconomy.uz/uz/node/1347>.

KICHIK BIZNESGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDAGI MUAMMOLAR (JIZZAX VILOYATI MISOLIDA)

Boltayeva Mohichexra Jamshid qizi

O'zMUning Jizzax filiali "Ijtimoiy fanlar" kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada mustaqillik yillarida respublikaning markaz viloyatlaridan biri Jizzax viloyatidagi kichik biznes va unga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishdagi muammolar o'rganiladi. Jahon tajribasidagi iqtisodiy o'sishlar va pasayishlar tarixini o'rganar ekanmiz, dunyoning eng rivojlangan davlatlarining iqtisodiyotining poydevori bu kichik biznesdir. Kichik biznesga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish o'z-o'zidan undagi imkoniyatlarning ortishiga olib keladi. Lekin xar doim ham natijalarga erishish to'siqlarsiz bo'lmaydi.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, kichik biznes, investitsiya, bandlik, korhonalar, Jizzax viloyati.

So'nggi yillarda O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish, tadbirkorlar uchun qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish uchun ko'plab islohotlar amalga oshirildi. Bu esa kichik biznes, xususiy tadbirkorlik sohalarida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarni yanada jadallashtirish, buning uchun esa sohani yanada kengroq, turli aspektlarda tadqiq etish imkonini berdi. Unga muvofiq soha rivojiga to'siq bo'luvchi barcha cheklovlarni bartaraf etish, sohaga to'liq erkinlik berish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar belgilab berildi hamda nazariy asoslari yaratildi. Bu esa O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning shakllanishi va rivojlanish bosqichlarini tarixiy nuqtai-nazardan ilmiy tadqiq etish, olib borilgan tadqiqotlarni tarixshunoslik nuqtai nazaridan tahlil etish imkonini berdi. Yaqin o'tmishga nazar tashlar ekanmiz, xar doim ham bu sohadagi faoliyatlarning silliq kechmaganligini anglash mumkin. Mustaqillikning datslabki yillaridayoq O'zbekiston Respublikasida nafaqat siyosiy balki, iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlash yo'lida xarakterlar boshlandi. Albatta, yosh davlat sifatida O'zbekiston iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida to'laonli o'z-o'zini moliyalash imkoniyatiga ega emas edi. Shunday bir paytda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun eng oqilona yo'l bu xorijiy investitsiyalar edi. Yosh davlat iqtisodiyotiga xorijiy investorlar o'z mablag'larini tikishga va "tavakkal" qilishga xaddilari sig'magan. Respublikadagi xar bir hududning iqtisodiy va ijtimoiy imkoniyatlari o'zgachadir. Lekin viloyatlar orasida o'zining qulay geografik va turistik imkoniyatlariga ega Jizzax viloyati azal-azaldan tadbirkorlikning qulay nuqtalaridan biridir. Jizzax viloyati Buyuk Ipak yo'lining chorrahasida joylashgan savdo shaxobchalaridan biri ekanligi tufayli viloyat aholisida mayda tadbirkorlik va savdo-sotiqqa bo'lgan qiziqishning ijobiy ekanligini anglash mumkin. Mustaqillikning datslabki yillaridanoq viloyatdagi kichik korhonalarning ijobiy o'sish dinamikasi ham buning yaqqol isbotidir. Birgina misol, Jizzax davlat arxivi ma'lumotlariga ko'ra viloyatda 1991-1992 yillarning o'zidayoq 27 ta kichik korhona bo'lgan bo'lsa, shulardan 7 tasi xorijiy qo'shma korhonalari edi[4].

Kichik biznesga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishdagi mustaqillikning datslabki yillaridagi muammolarni o'rganar ekanmiz, muammolar davriylik nuqtai nazardan turlicha ekanligini anglash mumkin. Shu nuqtai nazardan sohadagi muammolarni quyidagilardan iborat:

-xorijiy investorlar tomonidan yosh davlat iqtisodiyotiga bo'lgan xadiksirash;

-qonunchilikdagi xorijiy investorlarning huquqlari va majburiyatlarini to'laonli ximoya qilinmaganligi;

-iqtisodiyotda ishlab chiqariluvchi mahsulotlarning ro'yhatining tor doirada ekanligi;